

Agnostisizm (Bilinemezlik) Tanrının varlığının bilinmeyeceğini ileri süren öğretisi.

Alegori Bir düşünceyi daha kolay kavratmak için onu, benzetmelerle göz önünde canlandırma işi
Örn:Platon Mağara Alegorisi

Anarşizm Devlet başta olmak üzere tüm baskıcı kurum ve kuralların ortadan kaldırılması gerektiğini savunan öğretisi. *Bakimin /Kropotkin /Proudhon / Çernişevski*

Anoloji (Benzeşim)

Aperion Her şeyin kendisinden doğduğu sonsuz ve soyut güç
Anaximandros

Apoloji (Savunma) Hristiyanlığa karşı yapılan eleştirileri çürütmek adına yapılan savunmalar

A Posteriori Doğumdan sonra elde edilen bilgi.

A Priori Doğumdan önce gelen bilgi.

Argümantasyon Akıl yürütme

Aristokrasi Elit azınlığın yönetimi

Ataraxia Yargıda bulunmamanın getirdiği huzur hali.
Pyron / Timon / Zenon

Ateizm Tanrının varlığını reddeden felsefi öğretisi.

Batınlık Kutsal kitaplardaki harf ve sözcüklerden gizli anlamlar çıkaran görüş *Musevi İbn MEYMON*

Bürokrasi Memurlar topluluğunu ifade eder. Daha çok üst düzey devlet memurlarını tanımlamak için kullanılır.

Cebriye İnsanın özgür olmadığını savunan öğretisi

Dehriyye (materyalist) Ateist İslam felsefesi dönemi akımı *Ravendi*

Deizm Tanrının varlığını kabul edip, her türlü din, kutsal kitap ve peygamberi reddeden öğretisi.

Determinizm (Nedensellik) Neden sonuç ilişkisi

Determinizm İnsanın hiçbir davranışında özgür olmadığını savunan öğretisi

Distopya Geleceğe dönük olumsuz devlet tasarılarıdır.
1984 / Cesur Yeni Dünya

Diyalektik Karşıt kavramlardan yola çıkarak senteze ulaşma süreci.
Tez(Siyah) - Antitez(Beyaz) =Sentez(Gri)

Diyalektik İdealizm Diyalektik sistemi kuran doğüstü bir gücün var olduğunu savunan öğretisi *F.Hegel.*

Diyalektik Materyalizm Diyalektik sistemi kuran doğüstü bir gücün var olmadığını, doğada kendiliğinden ortaya çıktığını savunan öğretisi.
K.Marks

Doxa Sanı. Kesin olmayan bilgi.

Dualizm (İkicilik) İki farklı varlık biçimini varlığın kaynağı olarak gören akım.
Örn: Madde ve Ruh
R.Descartes.

Egoizm (Benmerkezcilik) Her canlı, içgüdüsel olarak önce kendi çıkarını düşünür.
T.Hobbes

Ekspresyonizm Sanatın duyu ve düşüncelerin dışa aktarımı olduğunu savunan öğretisi

Empirizm (Duyumculuk) Bilginin kaynağının duyu organları olduğunu savunan öğretisi
J.Locke

Entüzyonizm (Sezgicilik) Bilginin sezgiyle elde edilebileceğini savunan öğretisi. *H.Bergson / Gazali*

Episteme Doğru bilgi

Epistemoloji Bilgi Felsefesi

Epokhe Hüküm vermem, yargıların askıya alınmasıdır.

Ereksel Amaçsal

Estetik Sanat felsefesi

Eşariyye / Maturidiye İnsanın özgür olduğunu ancak mutlak anlamda irade sahibi olmadığını savunan öğreti

Etik Ahlak felsefesi

Existansiyalizm (Varoluşçuluk) İnsan varoluşunun getirdiği sorunları ele alan vaklasım.
J.P.Sartre

Fail Yapan kişi

Fatalizm(Kadercilik) İnsan kaderinin değiştiremeyeceğine inanan görüş.

Fenomenoloji (Görüngü Bilim, Öz Teorisi)
Konusu "Öz"ün araştırılması olan felsefi öğreti.
E.Husserl

Feodalite Senvör(Derebevi) ve serf(Kövlü) ilişkisine dayanan tarıma dayalı yönetim biçimi

Formel Biçimsel

Geist (Ruh) F.Hegel e göre evreni diyalektik bir sürece göre yöneten tanrı veya evrensel güç.

Hedonizm(Hazcılık)Yaşamın anlamını mutlulukta gören anlayış
Manevi Haz. Epikuros-Bedensel Haz. Aristippos.

Hermeneutik (Yorum Sorunu) *Gadamer*

Hümanizm (İnsancılık)

İdealizm

Varlığı düşünceye bağlayan, düşünce dışında nesnel bir gerçekliği kabul etmeyen felsefi öğreti
Platon /F.Hegel /Farabi.

İdol Önyargı

İndeterminizm

İnsanın davranışlarında tamamen özgür olduğunu savunan akım.

İroni (Alay) Bilgilerinin doğruluğundan emin olan insanlara, aslında yanıldıklarını göstermek için Sokrates in kullandığı, soru ve cevaba dayalı diyalog yöntem.

İşrakilik Mantığa dayalı bilginin yerine mistik tecrübeyle dayalı bilgiyi koyan öğreti *Şahabettin Sühreverdi*

İyonya İzmir ve Aydın illerini kapsayan A.Yunan medeniyeti

Kartezyen Felsefe Descartes felsefesi

Kategorik İmperatif Yapılması zorunlu olan davranışı ifade etmek için kullanılan kavram.
Emir. I.Kant

Kinik (Köpekçilik) Sade ve mülksüz yaşam idealine dayalı felsefi öğreti *Sinoplu Diogen*

Kritisizm (Elestirel felsefe) Akıl ve duyumun bilgi edinmede eşdeğer olduğunu savunan öğreti *I.Kant.*

Kümülatif Yığılan bilgi

Liberalizm (Özgürlükçülük) Önceliğin bireyin hak ve özgürlüklerinde olması gerektiğini savunan öğreti

Logos Bilim, Bilgi, Evrensel düzen ve akıl.

Maiotik (Doğurtma): Hiçbir şey bilmediğini öne süren insanlara, aslında birçok konuda bilgi sahibi olduklarını göstermek için Sokrates in kullandığı, soru ve cevaba dayalı diyalog yöntem.

Mantıkçı Pozitivizm (Analitik Felsefe /Viyana çevresi)

Felsefenin sembolik mantığı kullanarak dil analizi yapması gerektiğini savunan öğreti
L.Witgenstein

Materyalizm (Maddecilik) Evrendeki tek kaynağın madde olduğunu ve bütün varlıkların maddeden türediğini öne süren felsefi öğreti.
K.Marx / Demokritos

Meşruiyet Eylemlerin, yasalara uygunluğu.

Metafizik (Doğa Ötesi) Temel konuları, tanrı, ruh, ölümsüzlük... Vs.

Mimesis (Taklit) Sanatı doğanın taklit edilmesi olarak gören öğreti.
Platon / Aristoteles

Mistik Gizemli

Monarşi Babadan oğula geçen yönetim biçimi

Monizim (Tekçilik) Varlığın kaynağı olarak tek bir varlık biçimini gören düşünce.
Örn: Tanrı

Monoteizm (Tek Tanrıcılık)

Mutezile/Kaderiyye İnsanın, eylemlerini seçmede özgür olduğunu ve irade sahibi olduğunu savunan öğreti

Nihilizm (Hiççilik) Her türlü ahlaki, geleneksel, dini değer ve otoriteyi reddeden öğreti.
F.Nietzsche

Nous / Spermata Tohum *Anaxagoras*

Numen(Öz) Varlığı o varlık yapan, soyut nitelik.
Örn: İnsanın numeni, kişiliğidir

Objektif Nesnel

Objektif Nesnel Tarafsız

Olgu(sal) Duyu organları ile kavranabilen her şey.

Oligarşi Zengin azlığın yönetimi

Ontoloji Varlık Felsefesi

Öndeyi Bilimsel verilerden hareketle, geleceğe dönük yapılan tahmin.

Otodeterminizm İnsanın, davranışlarında kısmen özgür olduğunu savunan akım.

Panenteizm Tasavvuf anlayışı.

Panteizm (Tüm tanrıcılık) Kâinatın tanrının kendisi olduğunu savunan dini öğreti

Paradigma Belli bir dönemde geçerli olan egemen bilimsel, siyasi veya ekonomik sistem

Paradoks Mantıksal olarak hem doğruluğu, hem de yanlışlığı kanıtlanamayan önerme.
Marşlı: 'Tüm marşlılar yalancıdır.

Patristik (Kilise babaları) *Augustinus*

Philosophia (Philio: Sevgi / Sophia: Bilgelik)
Bilgi sevgisi

Pluralizm (Çokçuluk) Varlığın kaynağı olarak ikiden fazla varlık biçimini gören düşünce.
Örn: Empodokles'e göre Arke 4 elementtir.

Politeizm (Çok Tanrıcılık)
Örn: A.Yunan tanrıları. Zeus, Poseidon,

Pozitivizm Bilimin tek sağlam bilgi türü olduğunu savunan ve metafiziği reddeden öğreti
A.Comte

Pragmatizm(Faydacılık) Fayda sağlayan davranış ve bilgilerin, doğru olduğunu savunan akım.
W.James/J.Dewey

Pragmatizm (Faydacılık) Fayda sağlayan davranış ve bilgilerin doğru olduğunu savunan akım. *W.James/J.Dewey*

Rasyonalizm (Akılcılık)
Sokrates /Platon / R.Descartes

Realizm(Gerçekçilik) Bilinçten bağımsız bir gerçekliğin var olduğunu kabul eden öğreti.

Reel Varlık Somut varlıktır. Örn: İnsan

Refleksif Var olan bilginin üzerine tekrar

dönüp, eleştirel bir tarzda ele almaktır.

Refleksif Var olan bilginin üzerine tekrar dönüp, eleştirel bir tarzda ele almaktır.

Romantizm Toplumun bütün sınıflarına hitap eden, duygu ve coşkunun önemli olduğu ve sade bir dilin kullanıldığı akım

Rölativizm (Görelî, İzafî) Kişiden kişiye, yer ve zamana göre değişen.

Sav İddia

Sekülerizm (Laiklik)

Sentez Çeşitli öğeleri bir araya getirme, birleştirme.

Septisizm (Şüphecilik) Bilgiyi şüpheyle karşılayan, hüküm vermeyen öğretî *Protogoras / Georgias*

Skolastik (Okullaşma)
Anselmus / Aquinolu Thomas / Ockhamlı William

Sofizm (Sofistler) Doğru bilginin olmadığını savunan öğretî.
Protogoras / Georgias

Sosyalizm Eşitliği temel alan felsefî düşünce

Spermata (Tohum) Varlığı oluşturan temel parçacıklar *Anaxagoras*

Spiritualizm (Ruhçuluk)
Evrenin ruhsal bir temele dayandığını ileri süren öğretilerin genel adı.

Stoa Felsefesi Sade bir yaşam ve eşitlik temeline dayalı felsefî öğretî *Epiktetos / Zenon*

Su(b)je Özne

Subjektif Öznel, kişiden kişiye değişen

Tabiyyun (Natüralistler) Deist islam felsefesi dönemi akımı *Razi*

Tao (Patika, Yol) *Lao Tse*

Tabula Rasa (Boş Levha) *J.Locke*

Teizm Tanrı, kutsal kitap ve peygamberlere inanan dini öğretî Örn: İslamiyet, Yahudilik

Teleoloji (Amaçlılık) Evrenin belli bir amaç doğrultusunda düzenli olarak ilerlediğini savunan görüş

Teoloji Din bilim, ilahiyat

Tin Ruh

Töz (Cevher) Var oluşu için başka bir şeye ihtiyacı olmayan ilk varlık.

Utilitarizm (Toplumsal Faydacılık)
Davranışın herkese yarar sağlanması gerektiğini savunan öğretî.

Ütopya Zihinde oluşturulan hayali devlet modeli

Yadsımak Reddetmek, kabul etmemek